TRƯỜNG ĐẠI HỌC SÀI GÒN
TẠP CHÍ KHOA HỌC
ĐẠI HỌC SÀI GÒN
ISSN 1859 - 3208
Số 86, Tập 1, 2023

SAIGON UNIVERSITY
SCIENTIFIC JOURNAL
OF SAIGON UNIVERSITY
No. 86, Vol. 1, 2023

Email: tcdhsg@sgu.edu.vn ; Website: http://sj.sgu.edu.vn/

TÁC ĐỘNG CỦA CHỦ TRƯƠNG, CHÍNH SÁCH ĐỐI VỚI CỘNG ĐỒNG DÂN CƯ ĐÔ THỊ THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH VỀ HOẠT ĐỘNG BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG HIỆN NAY

The impact of the policy on the urban community of Ho Chi Minh City on the current environmental protection activities

Nguyễn Minh Nhựt
Hội đồng nhân dân TP.HCM

TÓM TẮT

Thành phố Hồ Chí Minh phải đối mặt với nhiều thách thức về ô nhiễm môi trường từ sự tăng trưởng về kinh tế, quá trình đô thị hoá và sự gia tăng dân số. Từ khi có chỉ thị của Thành ủy và quyết tâm thực hiện của chính quyền địa phương thì tình hình vệ sinh môi trường trên địa bàn Thành phố đã có cải thiện; các mô hình cộng đồng tham gia bảo vệ môi trường được hình thành, đa dạng về hình thức và từng bước phát huy hiệu quả, tạo được sự chuyển biến tích cực trong nhận thức của người dân đối với công tác bảo vệ môi trường. Các giải pháp kêu gọi sự tham gia, mong muốn phát huy vai trò của người dân, cộng đồng trực tiếp giải quyết các vấn đề liên quan đến bảo vệ môi trường kết hợp các giải pháp kỹ thuật từ chính quyền địa phương để nâng cao hiệu quả hoạt động và hướng đến sự phát triển bền vững đối với môi trường xung quanh. Tuy nhiên, vẫn còn một số tồn tại, hạn chế nên việc việc triển khai chủ trương, chính sách về hoạt động bảo vệ môi trường hiện nay chưa vẫn còn chưa đạt hiệu quả cao.

Từ khóa: *bảo vệ môi trường, Thành phố Hồ Chí Minh*

ABSTRACT

Ho Chi Minh City faces many environmental pollution challenges from economic growth, urbanization and population growth. Since the direction of the City Party Committee and the determination of the local government to implement, the situation of environmental sanitation in the city has improved; models of communities participating in environmental protection were formed, diversified in form and gradually promoted their effectiveness, creating a positive change in people's awareness of environmental protection. The solutions call for participation, desire to promote the role of people and communities to directly solve problems related to environmental protection, combine technical solutions from local authorities to improve operational efficiency and towards sustainable development towards the surrounding environment. However, there are still some shortcomings and limitations, so the current implementation of guidelines and policies on environmental protection activities has not yet achieved high efficiency.

Keywords*:* environmental protection, Ho Chi Minh City

1. Mở đầu

Hoạt động bảo vệ môi trường là hoạt động phòng ngừa, hạn chế tác động xấu đến môi trường; ứng phó sự cố môi trường;

(*)Tác giả liên hệ: nhut227@gmail.com

khắc phục ô nhiễm, suy thoái môi trường, cải thiện chất lượng môi trường; sử dụng hợp lý tài nguyên thiên nhiên, đa dạng sinh học và ứng phó với biến đổi khí hậu (Quốc hội, 2020, tr.1). Cùng với những thành tựu về phát triển kinh tế - xã hội, Thành phố Hồ Chí Minh phải đối mặt với nhiều thách thức về ô nhiễm môi trường từ chính sự tăng trưởng về kinh tế, quá trình đô thị hoá và sự gia tăng nhanh chóng về dân số, dẫn đến áp lực lớn về hạ tầng đô thị, đặc biệt vấn đề bảo vệ môi trường hiện nay.

Để giải quyết những vấn đề môi trường của thành phố, Đảng bộ và chính quyền Thành phố đã ban hành chủ trương, chính sách triển khai nhiều chương trình trọng điểm về giảm ô nhiễm môi trường giai đoạn 2016-2020 nhằm cải thiện môi trường và tăng cường diện tích mảng xanh; cải tạo, chỉnh trang các khu dân cư hiện hữu và xây dựng các khu đô thị mới với cơ sở hạ tầng đồng bộ, thân thiện với môi trường; hình thành các khu xử lý rác thải tập trung và từng bước cải thiện chất lượng môi trường đô thị của Thành phố.

Tuy nhiên, tình trạng ô nhiễm môi trường vẫn còn diễn ra thường xuyên và đáng báo động tại các khu dân cư, công trường xây dựng, trên đường phố và tại các công trình công cộng. Những hạn chế này xuất phát từ ý thức giữ gìn vệ sinh môi trường của một bộ phận người dân thành phố. Do đó nhằm cụ thể hoá các chương trình trọng điểm nêu trên bằng những hành động thiết thực để tuyên truyền, vận động thay đổi hành vi, thói quen của người dân, hạn chế tình trạng xả rác bừa bãi nơi công cộng. Ban Thường vụ Thành uỷ đã ban hành Chỉ thị số 19-CT/TU ngày 19 tháng 10 năm 2018 về thực hiện cuộc vận động "Người dân Thành phố Hồ Chí Minh không xả rác ra đường và kênh rạch, vì Thành phố sạch và giảm ngập nước" (Chỉ thị 19) (Ủy ban nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh, 2021, tr.2-3). Bài viết hướng đến đánh giá một cách khách quan thực trạng và đề xuất các giải pháp giúp chính quyền có thêm cơ sở khoa học để nâng cao hoạt động bảo vệ Môi trường hiện nay dưới góc nhìn xã hội học.

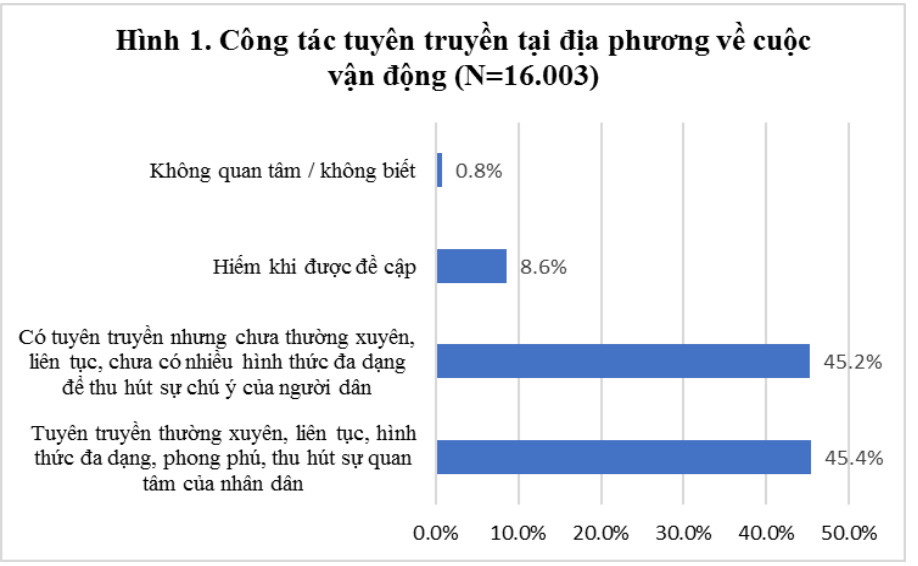
2. Phương pháp nghiên cứu

Dữ liệu định tính được tác giả sử dụng và phân tích từ các văn bản của các cơ quan, tổ chức của Thành phố; dữ liệu định lượng được thu thập thông tin từ nguồn Ban Tuyên giáo Thành uỷ Thành phố Hồ Chí Minh thực hiện vào tháng 6/2020 qua bảng hỏi thiết kế sẵn các phương án trả lời, được gửi đến người trả lời thông qua các ứng dụng OTT (Zalo, Viber, Messenger), các trang fanpage và được xử lý bằng ứng dụng docs.google dành cho các cuộc khảo sát, thăm dò nhanh qua internet.

Kết quả khảo sát có 16.003 lượt người trả lời với đặc điểm như sau: tỷ lệ nam là 30,6% và nữ là 69,4%; độ tuổi thanh niên (từ 15-30) chiếm tỷ lệ 22,2%, độ tuổi trung niên (31-60) chiếm tỷ lệ 72,8%; về trình độ học vấn thì dưới đại học là 27,63%, đại học là 63,13% và trên đại học là 9,24%; địa bàn sinh sống của người được khảo sát ở quận là 86,4% và ở huyện là 15,6%. Như vậy, có hơn 2/3 nữ giới tham gia khảo sát, đa số trong độ tuổi trung niên, có trình độ học vấn từ đại học trở lên chiếm hơn 2/3 và hầu như họ sinh sống chủ yếu ở các quận nội thành của Thành phố. Số lượng mẫu khảo sát được lựa chọn ngẫu nhiên thuận tiện, đảm bảo mang tính đại diện cho cộng đồng dân cư.

3. Tác động của chủ trương, chính sách đối với cộng đồng dân cư đô thị Thành phố Hồ Chí Minh về hoạt động bảo vệ môi trường hiện nay

3.1. Nhận định công tác tuyên truyền về cuộc vận động "Người dân thành phố không xả rác ra đường và kênh rạch, vì thành phố sạch và giảm ngập nước"

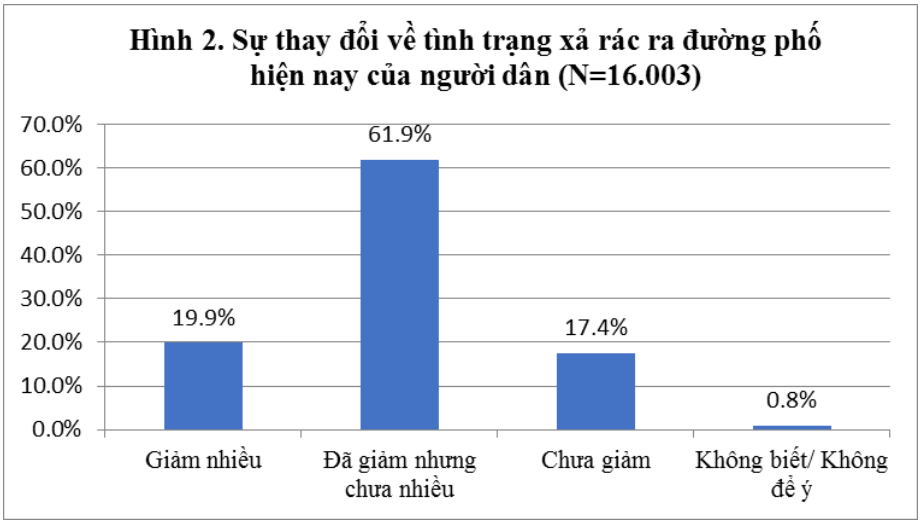
(Nguồn: Ban Tuyên giáo Thành uỷ Thành phố Hồ Chí Minh, 2020)

Một trong những điểm quan trọng của cuộc vận động là công tác tuyên truyền tại địa phương để giúp cho người dân hiểu về quyền lợi và nghĩa vụ của cá nhân, gia đình và cộng đồng đối với hoạt động bảo vệ môi trường khu dân cư và quản lý rác thải sinh hoạt. Kết quả khảo sát hình 1 cho ta thấy người dân đánh giá về các hoạt động tuyên truyền của địa phương như sau: có gần 1/2 người được hỏi cho rằng địa phương đã "Tuyên truyền thường xuyên, liên tục, hình thức đa dạng, phong phú, thu hút sự quan tâm của người dân" (45,4%). Mặt khác, cũng có gần 1/2 người được hỏi nhận định địa phương "Có tuyên truyền nhưng chưa thường xuyên, liên tục, chưa có nhiều hình thức đa dạng nhằm thu hút sự quan tâm của người dân" (45,2%). Như vậy, kết quả khảo sát 2 ý kiến này gần như bằng nhau, nhìn chung hoạt động tuyên truyền về cuộc vận động ở các địa phương dưới góc nhìn của người dân vẫn chưa đồng bộ và rõ ràng, còn nhiều ý kiến đánh giá khác nhau; có nơi thì tuyên truyền thường xuyên, liên tục,hình thức đa dạng nhưng cũng có nơi chưa thường xuyên, liên tục, chưa có nhiều hình thức đa dạng. Đây có thể là nguyên nhân của việc triển khai chính sách về hoạt động bảo vệ môi trường vẫn còn chưa đạt hiệu quả cao.

Việc quan tâm hay chưa quan tâm của lãnh đạo địa phương có ý nghĩa rất quan trọng đến sự thành công của cuộc vận động. Vấn đề này đặt ra cho các cơ quan tham mưu chủ trương, chính sách của thành phố cần quy định rõ trách nhiệm, nghĩa vụ và quyền lợi của lãnh đạo địa phương và chỉ rõ nguồn lực thực hiện để cuộc vận động đi vào chiều sâu và hình thành giá trị "cốt lõi" trong chuẩn mực ứng xử của người dân đối với hoạt động bảo vệ môi trường xung quanh.

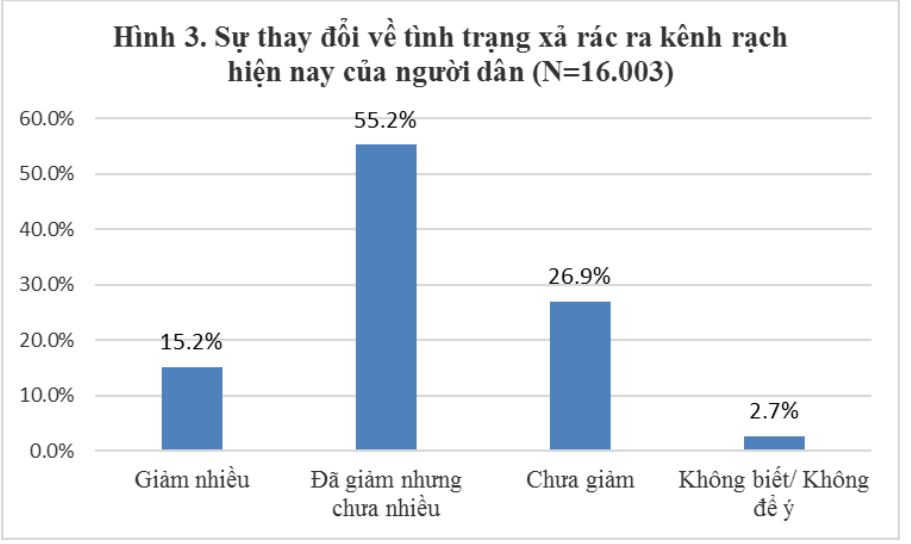
3.2. Sự thay đổi hành vi, thói quen của người dân từ khi thực hiện cuộc vận động

3.2.1. Nhận định của người dân về tình trạng xả rác ra đường, kênh rạch

(Nguồn: Ban Tuyên giáo Thành uỷ Thành phố Hồ Chí Minh, 2020)

Theo nhận thức của người dân thì hiện nay sự thay đổi về tình trạng xả rác ra đường phố của người dân có nhiều chuyển biến tích cực sau hai năm thực hiện Chỉ thị 19. Theo kết quả khảo sát hình 2: người dân cho rằng tình trạng xả rác ra đường phố hiện nay "Giảm nhiều" (19,9%), "Đã giảm nhưng chưa nhiều" có khoảng 3/5 người được hỏi (61,9%) và "chưa giảm" (17,4%). Như vậy, phần lớn người dân khẳng định tình trạng xả rác ra đường phố hiện nay của người dân thành phố đã giảm nhưng chưa nhiều và có một bộ phận người dân cho rằng đã giảm nhiều. Mặc dù kết quả chưa như mong đợi của chính quyền địa phương, nhưng cũng cho ta thấy có sự thay đổi trong nhận thức và hành động của người dân thành phố theo chiều hướng tích cực đối với công tác bảo vệ môi trường hiện nay.

(Nguồn: Ban Tuyên giáo Thành uỷ Thành phố Hồ Chí Minh, 2020)

Kết quả khảo sát của hình 3 cho thấy: đối với sự thay đổi trong nhận thức và hành động về tình trạng xả rác ra kênh rạch hiện nay thì người dân nhận thấy: "Giảm nhiều" (15,2%), "Đã giảm nhưng chưa nhiều" (55,2%) có khoảng hơn 1/2 người được hỏi, "Chưa giảm" (26,9%) có khoảng hơn 1/4 người được hỏi. Như vậy, đa số người dân cho rằng tình trạng xả rác ra kênh rạch hiện nay của người dân thành phố có chiều hướng giảm nhưng chưa chiều; tỷ lệ người dân đồng tình quan điểm "chưa giảm" chiếm tỷ lệ cao hơn so với quan điểm "Giảm nhiều".

3.2.2. Sự thay đổi của người dân từ khi Thành phố thực hiện cuộc vận động

Bảng 1. Sự thay đổi của người dân từ khi Thành phố thực hiện cuộc vận động (N=16.003).	**Tần suất**	**%**
1. Có ý thức hơn, giảm tải việc sử dụng rác thải nhựa.	11074	69,2
2. Để rác đúng nơi quy định, không vứt rác bừa bãi ra các nơi công cộng, khu dân cư.	9826	61,4
3. Hạn chế sử dụng túi ni-lông.	8338	52,1
4. Ưu tiên sử dụng các sản phẩm thân thiện với môi trường.	8018	50,1
5. Tham gia các hoạt động nhằm giữ gìn vệ sinh môi trường, các phong trào thu gom, phân loại các sản phẩm đã sử dụng làm từ nhựa, bao bì, túi ni-lông.	7041	44
6. Chủ động thu gom rác sau khi tham dự các hoạt động (xem ca nhạc, xem đá banh,...) được tổ chức nơi công cộng.	5889	36,8
7. Phân loại rác thải thành rác vô cơ, rác hữu cơ	5617	35,1
8. Nhắc nhở người khác khi thấy họ vi phạm như không để rác đúng nơi quy định, bỏ rác xuống kênh rạch, lòng lề đường, hầm ga, cửa xả, bỏ rác tại các miệng cống thoát nước...	5345	33,4

(Nguồn: Ban Tuyên giáo Thành uỷ Thành phố Hồ Chí Minh, 2020)

Dưới góc nhìn của người dân tại bảng 1 cho ta thấy, từ khi thành phố thực hiện cuộc vận động đến nay thì thói quen và hành vi tích cực của người dân có chiều hướng thay đổi tốt hơn, cụ thể: người dân "Có ý thức hơn, giảm tải việc sử dụng rác thải nhựa" (69,2%), "Để rác đúng nơi quy định, không vứt rác bừa bãi ra các nơi cộng cộng, khu dân cư" (61,4%), "Hạn chế sử dụng túi ni-lông" (52,1%) và "Ưu tiên sử dụng các sản phẩm thân thiện với môi trường (50,1%). Kết quả khảo sát cho rằng, đa số người dân có sự thay đổi tích cực từ nhận thức, thái độ đến hành vi trong hoạt động bảo vệ môi trường và điều này đang dần được cải thiện;

Trong số các nhận định về sự thay đổi thì quan điểm "Có ý thức hơn, giảm tải việc sử dụng rác thải nhựa" được người dân đánh giá cao nhất, chiếm hơn 2/3 người được hỏi khẳng định. Điều này phản ánh thực tế đời sống xã hội vào nhận thức

của con người theo xu hướng tích cực vì hành động thay thế các sản phẩm bằng nhựa được sử dụng một lần thành các sản phẩm bằng thuỷ tinh, vật liệu tự nhiên dễ tiêu huỷ và thân thiện với môi trường được phổ biến rộng rãi; hoạt động "Để rác đúng nơi quy định, không vứt rác bừa bãi ra các nơi công cộng, khu dân cư" được người dân chú ý nhiều hơn, có khoảng 2/3 người được hỏi khẳng định hiệu quả thiết thực từ sự thay đổi của người dân đối với hoạt động này;

Các hoạt động còn lại, theo kết quả khảo sát thì có 4 hoạt động mà người dân có sự thay đổi từ khi thành phố thực hiện cuộc vận động như: "Tham gia các hoạt động nhằm giữ gìn vệ sinh môi trường, các phong trào thu gom, phân loại các sản phẩm đã sử dụng làm tự nhựa, bao bì, túi ni-lông" (44%), "Chủ động thu gom rác sau khi tham dự các hoạt động (xem ca nhạc, xem đá banh...) được tổ chức nơi công cộng" (36,8%), "Phân loại rác thải thành rác vô cơ, rác hữu cơ" (35,1%), "Nhắc nhở người khác khi thấy họ vi phạm như không để rác đúng nơi quy định, bỏ rác xuống kênh rạch, lòng lề đường, hầm ga, cửa xả, bỏ rác tại các miệng công thoát nước..." (33,4%). Mặc dù các tỷ lệ này chưa cao, có khoảng 1/3 người được hỏi nhưng đã đánh dấu quá trình thay đổi nhận thức, thói quen và hành vi của người dân qua 2 năm triển khai thực hiện Chỉ thị 19. Điều này cũng gợi ra nhiều suy nghĩ cho chính quyền thành phố cần xem xét có những giải pháp mới hiệu quả hơn để kích thích sự tham gia của người dân chung tay cùng chính quyền thực hiện tốt cuộc vận động nhằm hướng đến mục tiêu vì thành phố sạch và giảm ngập nước.

3.2.3. Phản ứng của người dân khi thấy người khác bỏ rác không đúng nơi quy định, vứt rác bừa bãi

Bảng 2. Phản ứng của người dân khi thấy người khác bỏ rác không đúng nơi quy định, vứt rác bừa bãi ra đường, kênh rạch (N=16.003)	**Tần suất**	**%**
1. Rất khó chịu, bức xúc, nhắc nhở liền khi thấy người khác có những hành vi nêu trên.	9042	56,5
2. Rất khó chịu, bức xúc nhưng không nhắc nhở, mặc kệ.	2705	16,9
3. Tự mình đi thu gom rác bỏ đúng nơi quy định.	2096	13,1
4. Báo ngay cho chính quyền địa phương/đường dây nóng/người phụ trách khu vực...khi thấy có hành vi như vậy.	1264	7,9
5. Bình thường, tình trạng này xảy ra hàng ngày nên không có gì phải bức xúc, khó chịu.	768	4,8
6. Không quan tâm, không để ý.	128	0,8

(Nguồn: Ban Tuyên giáo Thành uỷ Thành phố Hồ Chí Minh, 2020)

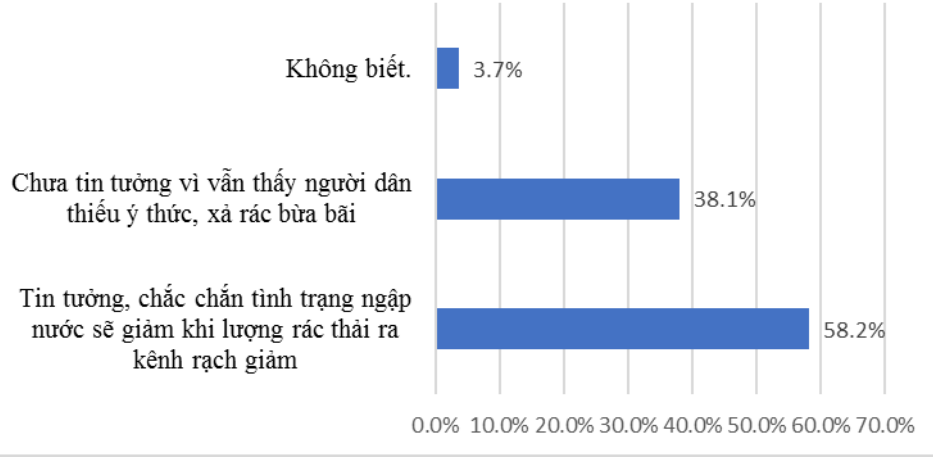
Nhằm đo lường sự thay đổi trong nhận thức, hành vi và thói quen của người dân sau 2 năm thực hiện cuộc vận động bằng cách đo lường phản ứng của người dân khi thấy người khác bỏ rác không đúng nơi quy định, vứt rác bừa bãi. Kết quả khảo sát tại

bảng 2 cho thấy có hơn 1/2 người được hỏi cho rằng "Rất khó chịu, bức xúc, nhắc nhở liền khi thấy người khác có những hành vi nêu trên" (56,5%). Đây là một trong những thành công lớn của chính quyền và nhân dân thành phố đã tạo ra được một giá trị chuẩn mực chung là "không thờ ơ, vô cảm với cộng đồng của chính mình". Điều đó sẽ giúp thay đổi thói quen chưa tốt của người dân để hình thành các giá trị chuẩn mực mới là "sự cố kết cộng đồng" và các giá trị này được xã hội thừa nhận;

Đối với phản ứng khác của người dân như: "Rất khó chịu, bức xúc nhưng không nhắc nhở, mặc kệ" (16,9%), "Tự mình đi thu gom rác bỏ đúng nơi quy định" (13,1%). Hai hành động này mô tả tính chất "Thờ ơ, mặc kệ" của một bộ phận người dân thể hiện sự thiếu niềm tin vào các giá trị chuẩn mực chung của xã hội, chịu ảnh hưởng và bị tác động tiêu cực bởi lối sống đô thị, làm cho cộng đồng dân cư đô thị có xu hướng sống khép kín, xuất hiện chủ nghĩa cá nhân. Mặc dù, tỷ lệ người dân đồng tình với quan điểm này không cao nhưng nó đã xuất hiện và tồn tại trong nhận thức, hành động của một bộ phận dân cư.

3.2.4. Nhận định của người dân về tình trạng ngập nước sẽ giảm so với trước đây khi Thành phố thực hiện các giải pháp từ cuộc vận động

Hình 4. Nhận định của người dân về tình trạng ngập nước so với trước đây khi thành phố thực hiện các giải pháp từ cuộc vận động (N=16.003)

(Nguồn: Ban Tuyên giáo Thành uỷ Thành phố Hồ Chí Minh, 2020)

Một trong những nguyên nhân làm cho tình trạng ngập nước của thành phố ngày càng trầm trọng là do rác thải sinh hoạt lấp đầy các hệ thống kênh rạch và cống rảnh thoát nước làm cho nước không thể tiêu thoát được. Cuộc vận động thực hiện Chỉ thị 19 đã thúc đẩy sự vào cuộc của toàn hệ thống chính trị làm công tác dân vận để nâng cao nhận thức; tạo thói quen tốt cho người dân và cộng đồng tham gia cùng chính quyền trong các hoạt động bảo vệ môi trường gián tiếp làm giảm tình trạng ngập nước so với trước đây. Kết quả khảo sát hình 5 cho ta thấy có gần 3/5 người

được hỏi khẳng định được quan điểm "Tin tưởng, chắc chắn tình trạng ngập nước sẽ giảm khi lượng rác thải ra kênh rạch giảm";

Bên cạnh đó, vẫn còn một bộ phận người dân cảm thấy "Chưa tin tưởng vì vẫn thấy người dân thiếu ý thức, xả rác bừa bãi" (38,1%) chiếm hơn 1/3 người được hỏi trả lời mặc dù, lượng rác thải sinh hoạt tại các kênh, rạch và hệ thống cống rảnh được làm sạch thông qua các phong trào quần chúng. Tuy nhiên, để duy trì và nhân rộng được các phong trào này đòi hỏi phải có sự tham gia, giám sát chặc chẽ từ chính cộng đồng mà người dân đang sinh sống thì hiệu quả từ hành động này mang lại mới bền vững. Như vậy, chúng ta có thể thấy sau cuộc vận động thì vẫn còn tồn tại một bộ phận "người dân thiếu ý thức, xả rác bừa bãi" nên việc việc triển khai chủ trương, chính sách về hoạt động bảo vệ môi trường hiện nay chưa vẫn còn chưa đạt hiệu quả cao.

3.3 Đánh giá các giải pháp của chính quyền địa phương về thực hiện cuộc vận động từ góc nhìn của người dân

Bảng 3. Các giải pháp để cuộc vận động đạt hiêu quả trong thời gian tới (N=16.003)	**Tần suất**	**%**
1. Tiếp tục tuyên truyền, vận động người dân có ý thức trách nhiệm trong bảo vệ môi trường	13635	85,2
2. Xử lý nghiêm các hành vi xả rác ra môi trường	12546	78,4
3. Bố trí và tổ chức kiểm tra thường xuyên, đột xuất các điểm tập kết rác thải tại khu dân cư đảm bảo vệ sinh môi trường, mỹ quan đô thị và kết nối đồng bộ về thời gian giao rác của người dân – người thu gom – đơn vị vận chuyển, không để tình trạng tập trung rác thải, phế liệu và tập trung nhiều xe thu gom rác cùng thời điểm.	11010	68,8
4. Bố trí thêm các thùng rác có chức năng phân loại rác thải tại các điểm công cộng, các điểm dân cư.	9858	61,6
5. Biểu dương, khen thưởng, nhân rộng mô hình, cách làm hay của khu phố, tổ dân phố...trong việc thực hiện cuộc vận động.	9586	59,9
6. Vận động các điểm bán hàng, tiểu thương, người tiêu dùng...hạn chế sử dụng túi ni-lông.	9442	59
7. Lắp đặt camera an ninh trật tự kết hợp với giám sát về chất lượng vệ sinh môi trường đô thị khu dân cư.	9074	56,7
8. Nghiên cứu, đưa ra các sản phẩm thay thế túi ni-lông, sản phẩm nhựa dùng một lần.	8978	56,1
9. Phát động các phong trào thi đua, hiến kế nhằm bảo vệ môi trường.	8114	50,7
10. Triển khai hệ thống tiếp nhận và xử lý nhanh, hiệu quả ý kiến của người dân bằng nhiều phương thức linh hoạt, đa dạng.	7601	47,5

(Nguồn: Ban Tuyên giáo Thành uỷ Thành phố Hồ Chí Minh, 2020)

Để cuộc vận động "Người dân Thành phố không xả rác ra đường và kênh rạch, vì Thành phố sạch và giảm ngập nước" đạt hiệu quả trong thời gian tới được thể hiện qua câu hỏi lựa chọn 10 giải pháp. Kết quả bảng 3 cho thấy nổi lên ở một số giải pháp có tỷ lệ trả lời cao (3/10 giải pháp), cụ thể:

- Theo ý kiến của người dân, để cuộc vận động đạt hiệu quả trong thời gian tới thì chính quyền địa phương cần "tiếp tục tuyên truyền, vận động người dân có ý thức trách nhiện trong bảo vệ môi trường" (85,2%). Đây là một trong những giải pháp được đánh giá cao nhất và có hơn 4/5 người được hỏi khẳng định; Khi công tác tuyên truyền, vận động đóng vai trò chủ yếu thì cần thiết phải có giải pháp hỗ trợ mang tính cứng rắn hơn, đó là "xử lý nghiêm các hành vi xả rác ra môi trường" (78,4%) có hơn 3/4 người được hỏi. Việc xử lý này thể hiện tính nghiêm minh, răn đe của pháp luật để giáo dục người dân nâng cao ý thức, trách nhiệm của bản thân đối với cộng đồng, xã hội và môi trường sống xung quanh, đồng thời giúp người dân hình thành thói quen tốt; Giải pháp "Bố trí và tổ chức kiểm tra thường xuyên, đột xuất các điểm tập kết rác thải tại khu dân cư đảm bảo vệ sinh môi trường, mỹ quan đô thị và kết nối đồng bộ về thời gian giao rác của người dân, người thu gom, đơn vị vận chuyển, không để tình trạng tập trung rác thải, phế liệu và tập trung nhiều xe thu gom rác cùng thời điểm" (68,8%) có tỷ lệ trả lời cao nhưng thấp hơn hai giải pháp trước. Giải pháp này liên quan đến yếu tố kỹ thuật và công tác quản lý nhà nước về điểm tập kết rác thải, quy trình giao nhận rác giữa người dân, người thu gom, đơn vị vận chuyển. Về mặt lý thuyết thì các quy định pháp luật đã thể hiện rõ ràng nhưng thực tiễn vẫn còn nhiều điều bất cập gây ô nhiễm môi trường và mất mỹ quan đô thị từ chính những hoạt động này. Các cơ quan quản lý nhà nước cần bố trí và tổ chức kiểm tra thường xuyên, đột xuất để chấn chỉnh lại các hoạt động này theo đúng quy định của pháp luật;

- Giải pháp "Bố trí thêm các thùng rác có chức năng phân loại rác thải tại các điểm công cộng, các điểm dân cư" (61,6%) nhằm hình thành thói quen bỏ rác đúng nơi quy định và biết cách phân loại rác tại nguồn của người dân là hành động góp phần trách nhiệm cùng chính quyền địa phương trong hoạt động bảo vệ môi trường. Do đó, chính quyền địa phương khi bố trí thêm thùng rác công cộng cần nghiên cứu một cách khoa học để tạo sự thuận tiện cho người dân tham gia giữ gìn vệ sinh chung.

Bên cạnh đó, bảng 3 chỉ ra có 4/10 giải pháp có tỷ lệ hơn 1/2 người được hỏi khẳng định đạt hiệu quả trong thời gian tới, cụ thể:

- Biểu dương, khen thưởng, nhân rộng mô hình, cách làm hay của khu phố, tổ dân phố... trong việc thực hiện cuộc vận động (59,9%); Vận động các điểm bán hàng, tiểu thương, người tiêu dùng... hạn chế sử dụng túi ni-lông (59%); Lắp đặt camera an ninh trật tự kết hợp với giám sát về chất lượng vệ sinh môi trường đô thị khu dân cư (56,7%); Nghiên cứu, đưa ra các sản phẩm thay thế túi nilon, sản phẩm nhựa dùng một lần (56,1%).

- Các giải pháp này hướng đến các hoạt động kêu gọi sự tham gia và phát huy vai trò của người dân, cộng đồng tham gia giải quyết các vấn đề liên quan đến hoạt động bảo vệ môi trường tại địa phương nhằm tạo động lực để cộng đồng phát triển bền vững. Bên cạnh đó, người dân đề xuất thêm các giải pháp hỗ trợ về kỹ thuật từ chính quyền

địa phương để nâng cao hiệu quả của cuộc vận động. Tuy nhiên, các giải pháp này cần được triển khai và phối hợp một cách đồng bộ giữa các cơ quan quản lý nhà nước, người dân và doanh nghiệp để đạt được hiệu quả cao nhất trong quá trình tổ chức thực hiện.

Mặt khác, việc "Phát động các phong trào thi đua, hiến kế nhằm bảo vệ môi trường" có khoảng 1/2 người được hỏi tán thành. Đây là một trong những hoạt động thu hút các nguồn lực xã hội và các đội ngũ tri thức tham gia hiến kế các giải pháp mới, hiệu quả góp phần vào sự thành công chung của cả cộng đồng; bên cạnh đó, việc "Triển khai hệ thống tiếp nhận và xử lý nhanh, hiệu quả ý kiến của người dân bằng nhiều phương thức linh hoạt, đa dạng" (47,5%) cũng được nhiều người dân quan tâm, có gần 1/2 người được hỏi khẳng định. Để giải pháp này thật sự hữu ích, hiệu quả thì chính quyền cần nghiên cứu sao cho thuận tiện và dễ dàng sử dụng đối với tất cả mọi người.

4. Kết luận

Trên cơ sở khảo sát và phân tích đánh giá tác động của Chủ trương, Chính sách đối với cộng đồng dân cư đô thị Thành Phố Hồ Chí Minh về hoạt động bảo vệ Môi trường hiện nay dưới góc nhìn xã hội học cho ta thấy kết quả như sau:

Cuộc vận động có tác động trực tiếp và gián tiếp đến nhận thức của người dân và phản ánh đa số sự quan tâm của người dân thành phố về cuộc vận động này. Hoạt động tuyên truyền ở các địa phương vẫn chưa có sự đồng bộ, hiệu quả vẫn chưa cao, có nơi được lãnh đạo địa phương quan tâm nhưng cũng có nơi thiếu quan tâm. Do vậy, cần quy định rõ trách nhiệm, nghĩa vụ và quyền lợi của lãnh đạo địa phương và chỉ rõ nguồn lực thực hiện để cuộc vận động đi vào chiều sâu và hình thành giá trị "cốt lõi" trong chuẩn mực ứng xử của người dân đối với hoạt động bảo vệ môi trường.

Ta thấy rằng, mối quan hệ giữa chính quyền địa phương và người dân vẫn chưa thật sự gắn kết chặc chẽ với nhau. Đại đa số người dân có quan tâm, tìm hiểu về hoạt động do chính quyền địa phương triển khai, chỉ có một bộ phận người dân thiếu quan tâm và một số ít thờ ơ với công việc bảo vệ môi trường mà chính quyền địa phương đã và đang thực hiện; Hiện nay, sự thay đổi về tình trạng xả rác ra đường phố của người dân có nhiều chuyển biến tích cực. Tuy nhiên, chính quyền cần xem xét có những giải pháp mới hiệu quả hơn để kích thích sự tham gia của người dân.

Kết quả khảo sát cho thấy đã xuất hiện các giá trị chuẩn mực chung trong xã hội là "người dân không thờ ơ, vô cảm với cộng đồng của chính mình", điều này sẽ giúp thay đổi thói quen chưa tốt của người dân và hình thành các giá trị chuẩn mực mới giúp "gắn kết cộng đồng lại với nhau" trong bối cảnh đô thị hóa của thành phố đang diễn ra mạnh mẽ. Tuy nhiên, trong cộng đồng dân cư đô thị thành phố cũng xuất hiện một bộ phận dân cư có thái độ "Thờ ơ, mặc kệ" thể hiện sự thiếu niềm tin vào các giá trị chuẩn mực chung của xã hội, chịu ảnh hưởng và bị tác động tiêu cực bởi lối sống đô thị, làm cho cộng đồng có xu hướng sống khép kín theo chủ nghĩa cá nhân.

Cuộc vận động đã thúc đẩy sự vào cuộc của cả hệ thống chính trị làm công tác dân vận để nâng cao nhận thức, tạo thói quen tốt cho người dân và cộng đồng tham gia góp phần làm giảm tình trạng ngập nước. Mặt khác, cuộc vận động như là một làn sóng tác động, len lỏi vào mọi ngóc ngách của đời sống đô thị khu dân cư và

cuộc vận động chính là thông điệp giúp lan toả các giá trị tốt đẹp đến nhân dân và cũng là dịp để người dân bày tỏ quan điểm cá nhân, những phản ánh thiết thực về môi trường sống xung quanh.

Khi công tác tuyên truyền, vận động đóng vai trò chủ yếu thì cần thiết phải có các quy định của pháp luật để giáo dục người dân nâng cao ý thức, trách nhiệm của bản thân đối với cộng đồng, xã hội về hoạt động bảo vệ môi trường. Về lý thuyết thì các quy định về hoạt động bảo vệ môi trường đã thể hiện rõ ràng nhưng thực tiễn vẫn còn nhiều bất cập từ chính những hoạt động này. Do vậy, các cơ quan quản lý nhà nước cần tổ chức kiểm tra thường xuyên, đột xuất để chấn chỉnh lại các hoạt động này.

Các giải pháp kêu gọi sự tham gia, mong muốn phát huy vai trò của người dân, cộng đồng trực tiếp giải quyết các vấn đề liên quan đến bảo vệ môi trường kết hợp các giải pháp kỹ thuật từ chính quyền địa phương để nâng cao hiệu quả hoạt động và hướng đến sự phát triển bền vững đối với môi trường xung quanh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Ban Tuyên giáo Thành ủy Thành phố Hồ Chí Minh. (2020). *Số liệu khảo sát đánh giá tác động của Chỉ thị 19-CT / TU ngày 19/10/2018 của Ban Thường vụ Thành ủy về việc thực hiện Cuộc vận động "Người dân Thành phố Hồ Chí Minh không xả rác ra đường và kênh rạch,* Hồ Chí Minh.

Quốc Hội. (2020). *Luật số 72/2020/QH14: Luật Bảo vệ môi trường*, thông qua ngày 17/11/2020, tr.1, Hà Nội.

Uỷ ban nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh. (2021). *Báo cáo số 05/BC-UBDN của Uỷ ban nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh về kết quả tổng kết 2 năm thực hiện Chỉ thị 19-CT/TU ngày 19 tháng 10 năm 2018 của Ban Thường vụ Thành uỷ về thực hiện cuộc vận động "Người dân Thành phố Hồ Chí Minh không xả rác ra đường và kênh rạch vì Thành phố sạch và giảm ngập nước"*, tr.2-3, Hồ Chí Minh.

Ngày nhận bài: 19/7/2022 Ngày chấp nhận đăng: 13/01/2023